

XII. MEDZINÁRODNÁ LETNÁ VARNIANSKA ŠKOLA MARXISTICKO-LENINSKEJ FILOZOFIE

Pod heslom *Marxisticko-leninská filozofia v službe sociálneho pokroku* uskutočnilo sa v dňoch 7.—12. júna 1982 vo Varne XII. zasadnutie Medzinárodnej letnej varnianskej školy marxisticko-leninskej filozofie. Škola, založená významným bulharským vedcom-filozofom akademikom T. Pavlovom, je už tradične významným ideologickým fórom predstaviteľov marxisticko-leninskej filozofie socialistických krajín. Tentoraz sa jej zúčastnili delegácie zložené z popredných filozofov, mladých vedeckých pracovníkov aj aspirantov z BER, ČSSR, Socialistickej republiky Kuby, MLR, MOER, NDR, PĽR, RSR, VDR a ZSSR.

Obsah XII. zasadnutia školy rámcovali dve témy: *Filozofia a kultúra* (v súvislosti s prípravou na XVII. svetový filozofický kongres) a *Materialistická dialektika ako metodológia spoločenských vied*. Zasadnutie otvoril predseda Vedeckej rady školy akademik J. Lukács (MLR), ktorý uviedol, že význam tohto podujatia zvyšujú tri udalosti: blížiaci sa XVII. svetový filozofický kongres, 100 rokov, ktoré uplynuli od smrti K. Marxa a sté výročie narodenia G. Dimitrova. V mene Prezídia BAN, ECFS a Inštitútu filozofie T. Pavlova privítal delegátov školy akademik S. Ganovskí (BER).

K téme *Filozofia a kultúra* odzneli v jednotlivých dňoch zasadnutia nasledujúce hlavné referáty: *Filozofia, politika, kultúra* (prof. dr. V. V. Mšvenijeradze, ZSSR); *Filozofia a kultúra* (akad. V. Einhorn, NDR); *O nevyhnutnosti vzťahu dialektickomaterialistického spôsobu myslenia a socialistickej kultúry* (člen korešpondent J. Zelený, ČSSR); *Filozofia, kultúra a ideologický boj* (prof. D. Pavlov, BER); *O podstate socialistickej kultúry* (prof. T. Jaroszewski); *Konflikt národnej a západoeurópskej kultúry v treťom svete* (prof. A. Agh, MLR); *Ideologické hodnoty kultúry Vietnamu: dialektika rozvoja v dejinách a súčasnosti* (prof. Z. Tchoa, VDR).

V. V. Mšvenijeradze vo svojom obsažnom referáte ukázal na úzku spätosť filozofie, kultúry a politiky, vyzdvihol špecifikum filozofie ako spoločensko-politickej činnosti a zdôraznil jej nezastupiteľnú metodologickú úlohu v spoločenskom poznaní. Spomenul tiež krízu živelné sa rozvíjajúcej buržoáznej kultúry a upozornil, že pokiaľ ide o pozitívne momenty tejto kultúry, na ich existencii nemajú zásluhu vládnuce kapitalistické spoločenské vzťahy.

V. Eichhorn sa v referáte zaoberal otázkou duchovnej a umeleckej kultúry, bližšie špecifikoval kultúrnu funkciu marxisticko-leninskej filozofie.

J. Zelený na úvod pripomenul, čo sa chápe pod pojmom kultúra v širokom zmysle slova. Ďalej sa vo svojom referáte sústredil na dva problémy: 1. na dialekticko-materialistický spôsob myslenia a vzťah k socialistickej kultúre; 2. na charakter zmien v logickom myslení v súvislosti s kritickým skúmaním názorov, preceňujúcich sociálnu determináciu zmien logického myslenia.

D. Pavlov venoval v referáte pozornosť kritike metodologických znakov buržoáznych koncepcií kultúry.

T. Jaroszewski sa sústredil na jeden aspekt kultúry: na umeleckú tvorbu. V podnetnom referáte objasnil otázky, čo je hodnotová orientácia socialistickej kultúry, čím pozitívnym prispieva umelecká tvorba pri formovaní socialistického človeka a podrobnejšie sa venoval analýze konkrétnych hodnôt socialistickej kultúry.

A. Agh upozornil na problém vzťahu miestnych kultúr tretieho sveta a úzko chápanej európskej, resp. západnej kultúry.

Z. Tchoa hovorila o progresívnom rozvoji vietnamskej kultúry, o základných cestách jej formovania a v tejto súvislosti vyzdvihla učenie marxizmu-leninizmu ako ideologický základ vietnamskej kultúry.

Po hlavných referátoch k uvedenej téme nasledovali koreferáty a diskusné príspevky: K. Delev (BLR) hovoril o probléme prírody a kultúry v štruktúrnej antropológii C. Léviho-Straussa; I. Kalajkov (BLR) o probléme vzájomného vzťahu medzi ekológiou a kultúrou socializmu; P. Kofátko (ČSSR) o kultúre a spoločenských paradigmách činnosti; V. M. Mežujev (ZSSR) o spoločensko-historickej podstate kultúry; M. Zigo (ČSSR) o probléme vzťahu vedy a kultúry; J. Velek (ČSSR) o probléme metodologickej jednoty pojmov „činnosť“ a „kultúra“; M. Byčvarov (BLR) o vzťahu medzi dejinami filozofie ako vedou a dejinami filozofickej kultúry; v diskusii ďalej vystúpili V. Pavlova, P. Čančev, K. Stančev, I. Apostolova, a A. Stefanov (BLR), T. Polgár (MLR), F. Sanchez (Kuba), T. Földesi (MLR), A. Momdžjan (ZSSR).

K téme *Materialistická dialektika ako metodológia spoločenských vied* boli prednesené tieto hlavné referáty: *Svetonázorové aspekty metodológie spoločenských vied* (akademik M. Buhr, NDR); *Materialistická dialektika ako metodológia spoločenských vied* (akademik T. I. Ojzerman, ZSSR); *Teoretické problémy spoločenskovedného objasnenia* (prof. J. Kelemen, L. Heršing, MLR); *Súvislosť subjektívnej a objektívnej dialektiky a jej význam pre metódy špeciálnych vied* (prof. dr. L. Hanzel, ČSSR); *Metodologické problémy vedeckej analýzy socializmu* (Z. Fu Chien, VDR); *Metodológia a metódy sociálneho skúmania* (člen korešpondent P. Gindev, (BLR).

M. Buhr postavil svoj referát na objasnení pojmov „svetonázor“ a „metodológia“; v tejto súvislosti vyslovil podnetnú myšlienku, že metodológia je prehĺbením dialektiky z metodologického aspektu a ako taká je súčasťou dialektiky. Odpovedal na otázku, čo je úlohou marxistickej metodológie.

T. I. Ojzerman v úvode svojho referátu zaujal stanovisko k otázke vzťahu dialektiky a materializmu v systéme marxisticko-leninskej filozofie; ďalej sa podrobnejšie venoval objasneniu miesta dialektiky v materialistickom chápaní dejín, ako aj s tým súvisiacich aktuálnych otázok: prečo sa ciele a výsledky ľudskej činnosti nezhodujú, keď tvrdíme, že ľudia samy tvoria svoje dejiny; aké sociálne triedy a skupiny možno považovať za tvorcov dejín?

L. Hanzel sa v referáte sústredil na problém vzťahu medzi filozofiou a špeciálnymi vedami; v tejto súvislosti ukázal odlišnosť prístupov buržoáznych filozofov od marxistického stanoviska, argumentovane vysvetlil vzťah materializmu a idealizmu k dialektike, odhalil chyby v idealistických dezinterpretáciách dialektiky a vyzdvihol význam materialistickej dialektiky pre skúmanie v špeciálnych vedách.

Fu Chien sa zaoberal osobitosťami vývinu socializmu vo Vietname; zdôraznil tiež potrebu správnej periodizácie etáp vývinu socializmu a komunizmu v podmienkach ázijských štátov.

P. Gindev koncipoval svoj referát ako úvahu o tom, ako sa vytvára všeobecná metodológia. Ako jednu z ciest rozvinul predstavu induktívneho budovania filozofickej metodológie. Okrem iného upozornil, že v spoločenských vedách (konkrétne v sociológii) nemožno stotožňovať zmyslové s empirickým a rozumové s teoretickým.

K referátom prebehla živá diskusia, v rámci ktorej boli nastolené otázky o vzťahu možnosti a náhodnosti, o vzťahu dialektického a historického materializmu v systéme marxisticko-leninskej filozofie v súvislosti s kritikou pokusov redukovat' túto filozofiu na historický materializmus, ďalej otázka o vzťahu historického materializmu a marxistickej sociológie a iné. K nastolenej téme vystúpili s príspevkami o. i. L. Vorobjev (ZSSR) o integračnej funkcii základnej filozofickej otázky pri riešení metodologických problémov spoločenských vied; H. Drdová (ČSSR) o jednote formy a obsahu marxisticko-leninskej filozofie; S. Norovsambu (MoER) o metodológii spoločenských vied; Z. Herzogová (ČSSR) o niektorých aspektoch integrácie prírodných, spoločenských a technických vied; A. Müller (MLR) o vzťahu poznania prírody a spoločnosti; S. Adam (ČSSR) o metodologických princípoch historického materializmu a ich uplatnení v skúmaní vzniku a rozvoja komunistickej spoločensko-ekonomickej formácie; V. Stoljarov (ZSSR) o mnohorozmernom charaktere vedy ako faktora kultúry.

Súčasnou XII. letnej varnianskej školy bolo zasadnutie za „okrúhlym stolom“ na tému „Marx a súčasnosť“, organizované ako stretnutie mladých filozofov socialistických krajín s prítomnými významnými akademikmi a členmi korešpondentami. Diskutovalo sa o otázkach marxistickej teórie a súčasného boja ideí, o vzťahu „mladého“ Marxa k „zrelému“, o význame raných Marxových diel, zdôraznilo sa, že diela zrelého Marxa umožňujú pochopiť problémy jeho raných prác atď. V diskusií vystúpili U. Erfurt a G. Kröber (NDR), M. Mitin (ZSSR), J. Lukács (MER), A. Stefanov, K. Stančev, S. Angelov a Ch. Smolenov (BLR). Osobitnú pozornosť vyvolala diskusia k otázke o filozofickej antropológii a nemožnosti jej akceptovania ako osobitej disciplíny marxisticko-leninskej filozofie, a v tejto súvislosti tiež problém kritiky existencializmu ako pokusu antropologického „doplnenia“ marxizmu. K týmto problémom vystúpili P. Gindev (BLR), D. Smreková (ČSSR), M. Buhr (NDR), S. Angelov a A. Ličev (BLR).

Stému výročiu narodenia bulharského revolucionára G. Dimitrova bolo venované osobitné slávnostné zasadnutie, na ktorom odznel referát akad. S. Ganovského *Georgi Dimitrov — významný marxista-leninovec, zapálený vlastenec a internacionalista*. Po ňom vystúpil Mitin (ZSSR), Richter (NDR), Gindev (BLR), Norovsambu (MoER), Z. Tchoa (VDR), Agh (MLR), Jaroszewski (PLR), Hanzel (ČSSR) a i.

Z XII. zasadnutia Medzinárodnej letnej varnianskej školy vyplynuli o. i. tieto závažné rezultáty: 1. len prísna triedna pozícia je predpokladom úspešného vedeckého marxisticko-leninského skúmania; 2. pre vystúpenia boli charakteristické rozličné názory v rámci marxisticko-leninského prístupu; 3. na svetovom filozofickom kongrese bude potrebné vystupovať ako jednotný marxisticko-leninský front. K závažným momentom zasadnutia patrilo tiež nadviazanie osobných kontaktov medzi filozofmi rôznych socialistických krajín.

Dagmar Smreková